

VACANTIE.

Toen bloeiden plots de verre tijden open

Een oude melodij gleed door den dag

O vriend, die verre zijt, weet, hoe mijn hoofd
Zich wendt naar 't pad, dat tot mijn woning leidt

O land van droom, zend mij wat melodie
Op winden licht tot deze roer'ge stad

Käthe Mussche.

Ze is òm — de vacantie, en 't gaat met haar als met zooveel dingen: als je ze hebt, waardeer je ze minder dan wanneer je ze moet missen. Zelfs het buitengewone worden we heel spoedig gewoon.

Zoo'n zomervacantie — dat is me een heerlijkheid.

Daar denk je al maanden over en je maakt al lang te voren plannen en plannetjes. Ze komt al dichter bij en hoe meer ze nadert, hoe mooier ze lijkt.

En eindelijk, daar is ze gekomen, precies op haar tijd. Al mag je, zoolang ze blijft, gerust eens vergeten het horloge op te winden, bij 't begin en bij 't eind vraagt ze attentie.

Maar — als nu de eerste vacantieweek eens een regenweek is, de dagen al minder warm worden en enkele zelfs koud zijn, zoodat je je overjas nog weer moet opzoeken, dan is 't net, of al 't plezier voor je de wereld uit is. Heb je dan 't voorrecht geen pensioengast te zijn, zoodat je in je eigen huis loopen of zitten kunt, waar je wilt en lezen of brommen kunt, wanneer je wilt, dan ben je er nog niet slecht aan toe. Veel beter dan die anderen, die al het onaangename van „gasten en vreemdelingen” zijn in dubbele mate ondervinden. Thuis te moeten zitten, waar je geen thuis hebt, je te moeten behelpen met honderd dingen, terwijl je eens royaal dacht uit te zijn; even uit te mogen tusschen de buien door over de beplaste straten en wegen naar een nat bosch of een hog natter strand

Maar weg nu met die klaagtonen!

Mooi weer was het de laatste weken en genoten hebben we van de vacantie. En daarom genieten we nog eens na, in herinnering. Terwijl ik dit schrijf, hoor ik aldoor nijldige fietsbellen rinkelen, auto's roezemoezen en motors tjakkeren; de menschen loopen zoo vlug langs mijn ramen, of ze allemaal haast hebben. En ik geniet er nog eventjes in, dat er tenminste een heele week geweest is, waarin al die geluiden en bewegingen, al dat gerammel en gevlieg oor en oog niet konden bereiken. En dat was in m'n vacantie.

Toen heb ik naar de stille geluisterd.

En toen heb ik de rust gezien.

En wat dat eigenlijk is, het laat zich niet beschrijven. Dat kun je alleen maar genieten, dat moet je doorvoelen.

O, mijn lieve lezer en lezeres, ik weet al, wat je zeggen wilt. Je wilt me opsommen al de voordeelen van het stadsleven. Al dat geriefelijke en gemakkelijke; je wilt praten over electriche trams en electriche licht — over de vele goede onderwijsinrichtingen, die ter keuze zijn voor onze kinderen — over allerlei nuttige stichtingen, die je naast je deur hebt — over allerlei bezienswaardigheden, die een stedeling nauwelijks ziet — over winkels en magazijnen, waar je alles kunt koopen — over concerten en uitvoeringen, waar je op gepaste wijze moogt genieten — over lezingen, volksuniversiteit, leeszaal, enz. enz., waar je voor je algemeene ontwikkeling heel wat kunt opdoen — over nog zooveel meer gerief en moois voor groot en klein. En — je hebt gelijk, de stad heeft veel voor, maar je geloof toch zeker wel, dat een stadsmensch in z'n vacantie daar niet over denkt. En — ik stem u toe, daar is ook heel veel bij, dat je pas waardeert, als je 't niet hebt, maar . . . laat me doorvertellen. Af en toe hoor ik een applausje

van stedelingen, die ook uit geweest zijn; van dorpelingen wil ik nu geen critiek. Houdt toch stil, menschen, die zooveel bij ons voor hebt.

Ja, zoo echt buiten — da's je ware.

Als je de drukte eens heelemaal uit bent en eens tijd hebt om rustig en oplettend adem te halen, om eens zuivere lucht te proeven.

Zoo echt buiten zijn op een stil landelijk dorpje. Bij vrienden, die alles doen om je de drukte van je werkzaam leven eenige dagen te doen vergeten.

Vroeg ben je wakker, dat hoort zoo op een dorp.

Je moet je aanpassen aan je omgeving — zelfs in de vacantie. Je kijkt het raam van je kamer eens uit: over wei- en bouwlanden.

Daar staan aan 't begin van den weg de nijvere werkers, die op den boerenwagen wachten, die hen brengen zal naar de velden, waar de halmen „van zwaarte schudden.”

De zon beschijnt al eenige uren de landouwen.

Dauwpareltjes glinsteren aan de planten.

De lichte nevelen trekken op.

De bloemen zingen heel zachtjes haar kleuren.

En de vogels wat luider hun liederen.

En met dien vroegen morgen van lichtweelde begint de dag van genieten.

Wandelen in de vrije wereld over stille wegen; over breede dijken, wier vroeger begraasde bermen nu ook al productief zijn gemaakt — zelfs hier pijnde de gedachte aan de geleden oorlogstijden nog even — langs een riviertje, waar leuke plezierbootjes speelden en dat we volgden tot den mond, waar het zich verloor in breeden, breeden plas.

En dan die vergezichten, waarbij het oog vrij zien mocht, zoover het maar zien kan; waar niets bij het kijken belemmert: geen huizenmuren u opsluiten in de eenzaamheid van een drukke stadswijk, maar waar je den gezichteinder kunt zien, die beplant schijnt met lichte boompjes met hier en daar een torentje er boven

En we vlijden ons neer in het gras of we nog kinderen waren. Zoo zaten we er vroeger in den lang vervlogen tijd van het wilde-bloemen-plukken, voor we geleerd hadden de rose malva's en de purperen papavers, de witte scherm-bloemen en de gouden dotters te opereeren. Wat waren we toen toch echte natuurkinderen, die krijgertje speelden met bonte vlinders en vrouwelijk deden tegen geiten en koeien, waarvoor we nu op zij gaan.

We bewonderden de groote kleipaarden, met hun krachtige lijven — óók „hoofdstukken der wegen Gods.”

En al die landen: de gouden granenlanden en de groene aardappelvelden; de weiden met haar huppelende veulens om de ernstige merries.

Alles is zoo anders dan we gewoon zijn — veel echter, het leven is frisscher, ongekunstelder.

En dan de hengel-variatie.

Wat deed ik onhandig met den langen stok; m'n collega-hospes bewoog den zijnen met een gracielijken zwaai, beheerschte hem met geoeffende hand. Je kon zoo zien, dat hij visscher van beroep was. Heel ernstig tuurde hij naar den dobber, zooals alleen vangers dat kunnen. Mijn kijken was maar na-kijken. Imitatie — m'n heele hengelarij; comedie, anders niet. Nog een collega probeerde wat te vangen; hij legde den hengelstok netjes naast zich neer, overtuigd, dat de baarzen, die van plan waren te „bijten,” zich van de hengelmethode niets zouden aantrekken.

En met hem begon ik te praten en spoedig werd het gewichtig. We kregen het over organisatie-thema's — foei! En onder dien bedrijve vingen we samen bot en bleven aan de haken de onnoozele garnalen, die lokken moesten en het niet konden.

Het jonge visschermannetje naast ons wist niet van ophouden — al ving hij niets, het ging hem om het zoeken: dat belooft wat voor de toekomst. Maar toen de sluisknecht zoo vriendelijk als ie kon vroeg: Kun je ze nogal vangen, meneer? hoorde ik er een licht spottertje in. En de stumper-hengelaar droop weldra af.

Weer „naar huis” en verder naar vrienden van ouds in het dorp en buiten op de hofsteden, waar gastvrijheid en vriendschap het vacantiegenot nog verhoogden.

Ik ben ook nog aan de zee geweest.

En aan den voet van een rustig duin heb ik haar weer bewonderd: de rusteloze, met haar prachtig gebruis.

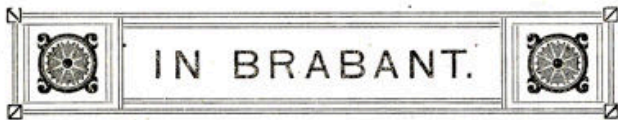
Ik heb ook nog beklommen de hooge heuvelen in het Oosten van ons land en er genoten de eenige kiekken in de dalen met donkergroen geboomte, waartusschen de roode-pannedaken en witte gevels mooi kleurden.

Mijn reisgenootje, die voor historiestudie voelt, moest het zijne nog hebben van een potten- en pannenverzameling uit Romeinschen- en Keltischen tijd, en beschouwde zoo eerbiedig hij kon de scherven der oudste cultures.

En toen bewonderde ik maar mee en raakte zoo ongemerkt ook onder suggestie.

Maar het meest echte genieten, dat was toch het leven dier week in dat vriendelijke dorpke tusschen de akkers. O, dierbaar plekje grond, waar eens mijn wieg op stond...

A. L. V. H.

II. Een kerk.

Wie naar 's-Hertogenbosch gaat, gaat er heen om de St. Jans-kerk.

Ik ging er heen per spoor, langs Waalwijk, Drunen en Vlijmen, en bij het laatste station viel mijn oog op de groote hoopen teenen en de ontzaglijke stapels manden in de buurt van het station. Dat is daar dus een streek van mandenmakerij, en de teenen zullen in de buurt wel groeien. 't Is daar nat land. Tusschen Vlijmen en Den Bosch zien we een dijk dwars door het land, die de Langstraatdorpen tegen overstroming moet beschermen, en verderop gaat de spoorlijn een eindweegs door moerasgrond.

't Is hier immers het land van overstromingen. Langs 's-Hertogenbosch moet het water van Dommel en A en nog een aantal riviertjes naar de Maas, en dat kan in 't voorjaar bij het smelten van de sneeuw een groote hoeveelheid water worden. En de Maas zelf kan dan dikwijls haar eigen water niet bergen, zoodat het over de lage landen zijn weg maar zelf moet zoeken naar het Hollandsch Diep. Dan staat het land rondom Den Bosch onder water, en dan gebeurde het in vroeger tijden wel, dat men ook in de stad in de lage gedeelten roeide met bootjes. De verlegging van den Maasmond bij Heusden heeft dit kwaad slechts ten deele verholpen.

Op een mooi station komen we aan, en de entree van Noord-Brabants hoofdstad laat niets te wenschen over. Een breede straat met wandelpaden, en dan terstond een monumentale fontein, die de herinnering levendig houdt aan een vroegeren commissaris der Koningin, Jhr. Bosch van Drakenstein. Dien naam ziet men, ook al kon men niet lezen, want een groote vergulde draak kroont den top, en een viertal zwarte draken staat in 't rond.

Gaan we verder de stad in, dan leidt al spoedig een groote brug ons over de Dommel. 't Is hier bij zomerdag wel te zien, dat het een boos riviertje kan zijn; de ruimte tusschen de hooge harde muren staat in geen verhouding tot het beetje water, dat er in de diepte staat, omgeven van groene oevers. 't Is te begrijpen, dat er op gerekend wordt, dat de rivier 's winters die heele ruimte zal vullen.

Later vind ik op een zwerftocht door de stad ook het zuster-riviertje de A, die ook in de diepte stroomt, maar waar ik ze vind niet veel meer is dan een vuile sloot in geen mooie omgeving. Dat ze samen de Dieze vormen en naar de Maas gaan, en dat hier ook het Zuid-Willems-kanaal begint naar Maastricht, dat weten de schooljongens.

Twee dingen trekken bij de wandeling mijn opmerkzaamheid. Vooreerst, dat de straat voor de voetgangers hier niet als elders van klinkers is gemaakt, maar van gehouwen straatkeien, ongeveer vierkant en vrij plat van oppervlakte, zoodat ze voor de voeten toch niet bezwaarlijk zijn. Hetzelfde zag ik te Brussel aan 't andere einde van Brabant.

En dat ik in Brabant ben, zie ik ook aan de bewoners. Zeker,

een groot deel toont in voorkomen en kleedij geen verschil met de overige Nederlanders. Maar toch is niet klein het aantal van hen die een ander rastype vertegenwoordigen. Donker haar, donkere oogen, donkere huid, kort breed hoofd, zoodat men verder naar 't Noorden weinig ziet. Dat zijn de Brabanders, die den overgang vormen van de Germaansche Nederlanders naar de Keltische Franschen.

Voor 't overige is Den Bosch een stad als alle steden. Een kleine stad en een oude stad. Er zijn dus geen bijzonder hooge huizen en ook niet veel eentonige huizenrijen, althans niet in het gedeelte, dat ik te zien krijg. Ik merk alleen nog op, dat het middengedeelte van de stad, waar ik thans wandel, afheft naar de beide riviertjes.

Verder is er niet veel, dat de aandacht trekt, en mij wordt dan ook verzekerd, dat ik behalve de kerk niet veel zal vinden, dat het bekijken waard is. Er zijn natuurlijk tal van kerken; ik ontmoet ook, meer dan in andere steden, monniken en nonnen in het ordekleed; ik zie ook hier en daar fabrieken, maar zij wekken mijn belangstelling niet. Ik moet de kathedraal hebben, die naar Johannes den Dooper is genaamd.

Eén ding spijt me, als ik ze zie: ik zou zulk een mooi gebouw willen hebben op een ruim en open plein, opdat de blik het gemakkelijk in eens kon omvatten, en steeds meer kon zien bij het naderkomen. De St.-Jan staat aan drie kanten tusschen de huizen in en aan den vierden kant is een klein pleintje.

En nog één ding treft ook aanstonds: de toren hoort niet bij de kerk. Dit is geen toren. Een paar verdiepingen gaat het goed, tot misschien een vijftig M. hoogte, maar dan staat er in eens een spitsje op, dat er niet bij hoort.

Er is dan ook een betere toren geweest, een van bijna 150 M. hoog, in het begin van de zestiende eeuw gebouwd, maar in 1584 is die toren tengevolge van onweer verbrand, en wie aan het jaartal denkt, begrijpt, dat er van den wederopbouw niet kwam. 't Was immers in het drukst van den tachtigjarige oorlog, en straks zou de stad en de kerk aan de Hervormden komen, die voor kerk- en torenbouw niet zooveel gevoelen als Roomsche-Katholieken.

Die toren is intusschen het oudste deel van het gebouw; hij dagteekent van 1200, wat men zoo niet aan hem zeggen zou. Maar hij is in 1872 omkleed met nieuwe gewone bakstenen.

Ik vraag toegang bij den koster en treed binnen. „U blijft zeker een half uurkje?” wordt me gevraagd, en daarmee word ik alleen gelaten in het groote gebouw. 't Blijkt me echter, dat ik niet alleen ben; er is een schoonmaakster aan het werk en een metselaar, en er zijn ook nog twee andere bezoekers. Men vertrouwt hier blijkbaar wel, dat we geen beeldstormers zijn.

Roomsche-Katholieken hebben een geheel ander denkbeeld van een kerk dan Protestanten. Ik ben groot geworden bij kerken, die eenvoudig bestemd waren voor vergaderlokaal, en waar men er dus op gelet had, dat de menschen behoorlijk konden zitten, en dat er voldoende licht en lucht was. En dan was men er op gesteld, dat de kerk er netjes zou uitzien. Dat was alles.

Een Roomsche-Katholieke kerk daarentegen wil een aanbidding zijn. De prediking is niet de hoofdzaak, maar de eeredienst. En hoe grootser en schooner zulk een kerk is, des te beter. Vooral moet in den bouw en in de versiering de symboliek spreken. En over de St. Jans-kerk van Den Bosch is dan ook een boek geschreven, dat vijf gulden kost.

Ik heb dat boek niet gelezen; ik heb alleen de kerk eens rondgewandeld met een kleiner gids in de hand, die mij vertelde, dat het gebouw 109 M. lang is, het schip 40 M. breed en het dwarspand 50 M. Ik wil het wel gelooven; ik denk, dat ik een kleine honderd pilaren tel. En hoog gaan de binnenste pilaren. Acht-en-twintig Meter is de middenbeuk hoog, de zijbeuken half zoo hoog. Er zijn in het schip der kerk vijf panden naast elkaar; alleen in het middenste zijn banken om te zitten, en daar staat ook tegen een der pilaren een preekstoel. Al het overige van de kerk is ruimte.

Daar is kruisvorm in de kerk; ook dat is symboliek. Het koor herinnert aan het hoofd, de dwarsgang aan de armen, het schip aan het lichaam van den gekruisigden Heiland. In dat koor staat het hoofdaltaar met het opschrift Sanctus, Sanctus, Sanctus, wat Heilig, Heilig, Heilig beteekent.

Links van dat altaar is een troon voor den bisschop, verder naar de kerk zijn de zetels voor de kanunniken, de ouderlingenbanken, zou een Protestant zeggen. Maar nu begint het moois. Ook reeds het altaar met zijn Christusbeeld, zijn heiligen- en engelenbeelden. Maar toch staat ge met meer bewondering te kijken naar de kanunnikenbanken. Daar zijn de einden versierd met beeldhouwwerk, in hout gesneden. Hier rechts bv. tafereelen uit het leven van den apostel Johannes, ten deele uit de geschiedenis, ten deele uit de legende: Johannes en Theagenes, Johannes schrijft zijn evangelie; Johannes wordt gemarteld, Johannes wekt een doode op. Die verschillende ta-